

Nr 5.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 mars 1912 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om rätt för Riksdagens ledamöter att åtnjuta ersättning för resa under pågående riksdag till hemorten och åter m. m.

Närvarande: herrar Bonde, Trygger, Hagström, Clason, Bellinder, Hellberg, K. J. Ekman, von Geijer, Kjellén, Wavrinsky*), Sehlin*), Jansson i Djursåtra*), Ericsson, Nilsson, Nyström, Edén*), Larsson i Västerås*), Larsson i Säby, Fornander*) och Kropp.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 36, har herr *Olofsson* i Digernäs yrkat, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, det Kungl. Maj:t ville »låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att ledamot af Riksdagen må utöfver den i riksdagsordningen bestämda reseersättningen till och från riksdagen erhålla ytterligare ersättning för resa till sitt hem och tillbaka under lagtida riksdag samt att riksdagsman må åtnjuta fria resor å statens järnvägar under en månads tid hvarje år.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

»Ledamot af Riksdagen åtnjuter af statsmedel resekostnadsersättning till och från riksdagen, hvaremot de hemresor, som under riksdagen göras, får hvar och en bekosta sig själf, och få riksdagsmän torde undkomma att göra en och annan resa hem under riksdagstiden. Denna kostnad verkar ojämnt och orättvist, beroende på, hur långt hem man

har; således, en stockholmare kommer hem per spårväg för 10 öre, då en norrbottning kan få offra hundratals kronor för sin hemresa fram och åter. Om arfvodet vore tillräckligt, så kunde resekostnaderna ej spela så stor roll, men med det nuvarande penningvärdet torde ingen kunna påstå, att riksdagsarfvodet är så tillräckligt stort, att några hemresor ej ha någon ekonomisk betydelse för en riksdagsman. Det vore en gärd af billighet och rättvisa, särskildt för aflägsset boende riksdagsmän, att få åtminstone en friresa hem och tillbaka under pågående lagtima riksdag.

* * *

Så kallade riksdagsresor ha några gånger anordnats och ett par af dessa till öfre Norrland, den senaste 1910.

Att dessa resor varit till stort gagn, särskildt för Norrland, är min bestämda uppfattning, men kostnaderna för dessa resor ha säkerligen varit dyrbara både för staten och de orter, som haft äran att taga emot resällskapet, och intrycket af resan för den resande torde nog mången gång bli något vanställdt under de festliga arrangemanger och stämningar, som dylika riksdagsresor framkalla.

Det vore förvisso mycket billigare, och jag tror till ännu större gagn, om hvarje riksdagsman finge, när det helst passar honom, en fri-biljett, gällande för en månad hvarje år på alla statens banor för att bese landet och dess olika förhållanden. Det vore en geografisk studie-resa och ett tillfälle att bese platser för statens anläggningar m. m., som för mången vore till stort gagn och icke minst för Riksdagen och dess arbete.»

*Utskottets
yttrande.
Rätt till viss
reseersättning
under pågåen-
de riksdag.*

Frågan om rätt för ledamot af Riksdagen att under pågående riksdag åtnjuta ersättning för resor till och från hemorten var senast nästlidet år föremål för Riksdagens pröfning, i det att herr *Åkesson* då i en inom Andra kammaren väckt motion, nr 293, hemställde att Riksdagen ville för sin del besluta sådant tillägg till 12 och 23 §§ riksdagsordningen, att ledamot af riksdagen åtnjuter af statsmedel jämte det bestämda arfvodet och reseersättning till och från riksdagen ersättning för högst tre resor fram och åter mellan den plats, där riksdag hålles, och sin hemort. Den sistnämnda ersättningen skulle utgå endast under pågående lagtima riksdag.

I sitt i anledning af motionen afgifna utlåtande anförde utskottet:

»Det uti förutvarande motion framlagda förslag anser sig utskottet böra understödja. Samhällsarbetet kräver i våra dagar på olika områden vida större intensitet än tidigare och detta i fråga om både den enskildes

verksamhet och de offentliga angelägenheterna. Icke minst hafva under de senaste årtiondena de kommunala värfven blifvit långt mer arbetskrävande än förut. I den mån riksdagens ledamöter i sina hemorter äro beklädda med kommunala förtroendeuppdrag, blifva de därför i större utsträckning än förr nödsakade att, äfven medan riksdagen är samlad, vid olika tillfällen besöka hemorten. Detta kan likaledes blifva nödvändigt på grund af den ekonomiska verksamhet eller de andra enskilda angelägenheter, som riksdagsmännen hafva att i sin hemort öfvervaka. Den möjlighet, vår tids lättare samfärdsmedel beredt till dylika resor, har tillika stegrat anspråken på att de också företagas.

Enligt utskottets mening är det emellertid af synnerlig vikt att för riksdagsarbetet kunna förvärfvas och behålla personer, som i hemorten gjort sig kända för framstående duglighet, vare sig nu denna framträdit i de kommunala förtroendeuppdrag, för hvilka de plägat tagas i anspråk, eller i omfattande verksamhet på andra områden. Men i och med så sker, blifva utan tvifvel de nyss omnämnda hemresorna under pågående riksdag en tämligen undantagslös regel. Kostnaderna för dessa resor kunna under dylika förhållanden ej anses såsom annat än direkta utgifter, hvilka äro en följd af själfva riksdagsmannaupdraget. Då det med en viss summa utgående riksdagsmannaarfvodet är en ersättning för med uppdraget förenade kostnader på riksdagsorten, och resekostnadsersättning lämnas för resa mellan denna ort och riksdagen vid dess början och slut, synes det utskottet, att ersättning bör utgå af allmänna medel äfven för sådana resor till hemorten, hvilka riksdagsman måste underkasta sig, medan riksdagen är samlad.

Efter utskottets mening skulle genom en åtgärd i ofvanberörd riktning jämväl den fördelen vinnas, att den ojämnhet i fråga om representanternas verkliga riksdagsomkostnader, hvilken uppstår på grund af de olika afstånden mellan riksdagsmännens hemorter och hufvudstaden, i någon mån utjämnades. En dylik utjämning är särskildt i vårt land med dess stora utsträckning i norr och söder af behofvet påkallad, enär eljest resekostnaderna för representanter, som hafva sitt hemvist i de från hufvudstaden aflägsset liggande länen, kunna komma att uppgå till ej obetydliga belopp.

Den rätt till ett visst antal fria resor, som enligt utskottets mening borde beviljas riksdagsmännen för resa mellan riksdagsorten och hemorten, skulle sålunda blifva af helt annan beskaffenhet, än den allmänna rätt till fria resor, som är medgifven stortingsmännen å de norska statsbanorna, och de anmärkningar, som riktats mot sistnämnda anordning, behöfva alltså icke drabba det här föreliggande förslaget. Någon menlig inverkan behöfver ej heller en grundlagsbestämmelse i enlighet med motionärens förslag hafva

på riksdagsarbetet, då de fria resornas antal starkt begränsas, och desamma själfallet ej få ske annat än efter vederbörligen beviljad ledighet. Resorna till hemorten torde under sådana förhållanden ej blifva flera än de, som redan nu företagas.

I öfverensstämmelse med motionären anser utskottet, att reseersättning bör afse endast den verkliga kostnaden för själfva resan.

Det af utskottet sålunda tillstyrkta förslaget har utskottet formulerat såsom ett andra stycke till § 12 riksdagsordningen. Någon ändring af § 23 i samma grundlag är icke erforderlig, då denna paragraf i fråga om resekostnadsersättning och arvode för ledamot af Andra kammaren hänvisar till hvad i § 12 i fråga om Första kammaren är stadgad.*

På grund af hvad sålunda anförts, hemställde utskottet, i anledning af herr Åkessons motion, att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling ett af utskottet framlagdt förslag till ändrad lydelse af § 12 riksdagsordningen, enligt hvilket förslag efter första stycket skulle inskjutas följande mening: »Ledamot af kammaren, som under lagtida riksdag efter beviljad ledighet besöker hemorten, äge att af statsmedel undfå ersättning för däraf föranledd resekostnad, dock högst för tre resor fram och åter.»

Utskottets förslag bifölls af Andra kammaren, men afslogs af Första kammaren med 87 röster mot 36.

Under hänvisning till hvad sålunda uttalades af 1911 års konstitutionsutskott finner utskottet det vara med billighet och rättvisa förenadt, att åtminstone i någon mån ersättning beredes de riksdagsmän, som äro bosatta på annan ort än där riksdagen sammanträder, för de kostnader, som äro förenade med de resor till hemorten, som de måste underkasta sig. Endast därigenom kan jämväl någon utjämning ske af den ojämnhet i verkliga riksdagskostnader, som måste uppstå på grund af de olika afstånden mellan riksdagsmännens hemorter och riksdagsorten. Om härvid de fria resornas antal starkt begränsas, torde, såsom fjolårets utskott framhållit, beviljandet af reseersättning ej komma att utöfva någon menlig inverkan på riksdagsarbetets fortgång, helst resorna ej få företagas utan särskildt beviljad ledighet. Redan det af förra årets konstitutionsutskott föreslagna antalet af tre fria resor torde ej öfverstiga det antal hemresor, som redan nu för de flesta riksdagsmän från andra orter i regel påkallas. Om man ytterligare inskränker antalet till endast två, torde alla garantier föreligga för att riksdagsarbetet ej skall blifva lidande genom den ifrågasatta bestämmelsen. Utskottet har på grund häraf, och då aflåtandet af en skrifvelse, på sätt motionären föreslagit, måste anses öfverflödigt, funnit sig böra ånyo framlägga det af fjolårets konstitutionsutskott affattade för-

slaget, dock med den ändring, att antalet resor, för hvilka ersättning finge utgå, begränsas till två.

Hvad motionären för öfrigt föreslagit eller att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring af riksdagsordningen att riksdagsman tillförsäkrades fria resor å statens järnvägar under en månads tid hvarje år, har utskottet däremot ej ansett sig kunna förorda. Visserligen underskattar utskottet ingalunda den stora betydelsen däraf, att folkets representanter så mycket som möjligt lära känna sitt land och dess förhållanden, men anser sig ej vilja afvika från den hittills i vår författning gällande grundsatsen, att om också, så vidt ske kan, ersättning bör lämnas för de med riksdagsmannauppdraget förenade direkta kostnaderna, ett sådant förtroendeuppdrag ej bör bereda dem, som därmed hedras, några särskilda förmåner och allra minst under tiden mellan riksdagarna.

*Fria resor
under en
månads tid.*

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa

1:o) att Riksdagen, i anledning af herr Olofssons ifrågavarande motion, må antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till ändrad lydelse af § 12 riksdagsordningen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 12.

Hvarje ledamot af första kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket

dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Ledamot af kammaren, som under lagtima riksdag efter beviljad ledighet besöker hemorten, äge att af statsmedel undfå ersättning för där af föranledd resekostnad, dock högst för två resor fram och åter.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han utblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Vill ledamot af kammaren befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

2:o) att, hvad herr Olofsson i öfrigt i sin motion föreslagit, icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1912.

På utskottets vägnar:

CARL CARLSON BONDE.

Reservation af herr *Trygger*.
